

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို

Interregnum Series

နိုဝင်ဘာလ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်

စာရေးသူအကြောင်း

Christine Bell သည် လက်ထောက်အကြီးအကဲ (ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု)၊ အိဒင်ဘာရာ တက္ကသိုလ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါမောက္ခ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာညှိနှိုင်းဖြေရှင်းချက် သုတေသနအစီအစဉ်၏ ဒါရိုက်တာတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပြီး ဗြိတိန်လူ့အကယ်ဒမီနှင့် အိဒင်ဘာရာ Royal Society ၏ အသင်းဝင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကိန်းဘရစ် တက္ကသိုလ် Selwyn ကောလိပ်တွင် ဥပဒေပညာ အထူးပြုလေ့လာခဲ့ပြီး (၁၉၈၈ခုနှစ်) Harkness Fellowship ပညာသင်ဆုဖြင့် ဟားဗတ်တက္ကသိုလ် Harvard Law School တွင် တက်ရောက်သင်ကြားရာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဥပဒေမဟာဘွဲ့ LL.M ရရှိခဲ့သည်။ Belfast ရှိ Queens University လူ့အခွင့်အရေးဌာန တွင် ဒါရိုက်တာအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး University of Ulster အကူးအပြောင်း တရားစီရင်ရေးသိပ္ပံကို တည်ထောင်သူတစ်ဦးဖြစ်ပါ သည်။ Belfast သဘောတူညီချက်အရ တည်ထောင်ခဲ့သော မြောက်အိုင်ယာလန် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို တည်ထောင်သူနှင့် အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေး စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution အကြောင်း

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပြည်တွင်း၌ အသိပညာပြည့်ဝသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာရေးကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကျိုးစီးပွားပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏တောင်းဆိုချက်များကိုအခြေခံကာ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများအတွက် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်းပေးအပ်ပါသည်။ ဤအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အနှစ်ချုပ်စာတမ်းတွဲအား အဆိုပါကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်သန်ဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု - အခြေခံမူများနှင့် ဆောင်ရွက်ကျင့်သုံးမှုများအား မြန်မာနိုင်ငံအတွက်နှိုင်းယှဉ်တင်ပြခြင်း

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းတိုကို ပြုစုခြင်း၏ နောက်ခံအကြောင်းရင်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်းအခြေခံဥပဒေအရ ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများကို လျစ်လျူရှု၍ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်တပ်က နိုင်ငံတော်အရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာခြင်း အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းက ဤစစ်အာဏာသိမ်းမှုသည် တရားဝင်မှုမရှိဟုသတ်မှတ်ခဲ့ကြပြီး အာဏာသိမ်းမှု၏အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အားကောင်းသည့် အကြမ်းမဖက် အာဏာဖိဆန်ရေးနှင့် ဆန္ဒပြလှုပ်ရှားမှုများပေါ်ထွက်လာခဲ့ကာ ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိခဲ့သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ဦးတည်လျှောက်လှမ်းရန်ရည်ရွယ်၍ ကြားကာလအင်စတီကျူးရှင်းများကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ စစ်တပ်ကလည်း ၎င်းတို့၏ အာဏာသိမ်းမှုအလွန်အုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရကို ‘ယာယီအစိုးရ’ အဖြစ် မကြာမီကပြန်လည်ပြောင်းလဲသုံးနှုန်းခဲ့သည်။

အကြပ်အတည်းပြဿနာကို ဖြေရှင်းလွန်မြောက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိသော ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများ၏အခြေခံမူများနှင့် အမျိုးမျိုးသော ဆောင်ရွက်ကျင့်သုံးမှုများအနက်အချို့ကို ဤစာတမ်းတိုတွင် တင်ပြထားသည်။ ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိသည့် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သော အဓိကပြဿနာများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် အခန်းကဏ္ဍ အမျိုးအစားများအပါအဝင် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများအား ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းကို နိုင်ငံတကာတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော အတွေ့အကြုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်တင်ပြထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနှင့် အထူးသင့်လျော်မှုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သော အရေးပြဿနာရပ်များကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။¹ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှေ့ဆက်ရမည့် ခရီး

1 ဤအစီရင်ခံစာကို International IDEA နှင့် ဒေဒင်ဘာဂ်တက္ကသိုလ်က နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်များဆိုင်ရာ သုတေသနစီမံကိန်းမှတစ်ဆင့် ဖြန့်ဝေထားသည့် ထုတ်ဝေမှုများပါ တွေးခေါ်ဆုံးဖြတ်မှုအပေါ် အခြေခံပြုစုထားပြီး အဆိုပါအစီရင်ခံစာပါ အဓိကတွေ့ရှိချက်များနှင့် ၎င်းအတွက် အသုံးပြုခဲ့သည့် သုတေသနစာတမ်းများကို ဤလင့်ခ်တွင် ကြည့်ရှုနိုင်သည် - <<https://www.politicalsettlements.org/key-findings/interim-transitions/>> ။

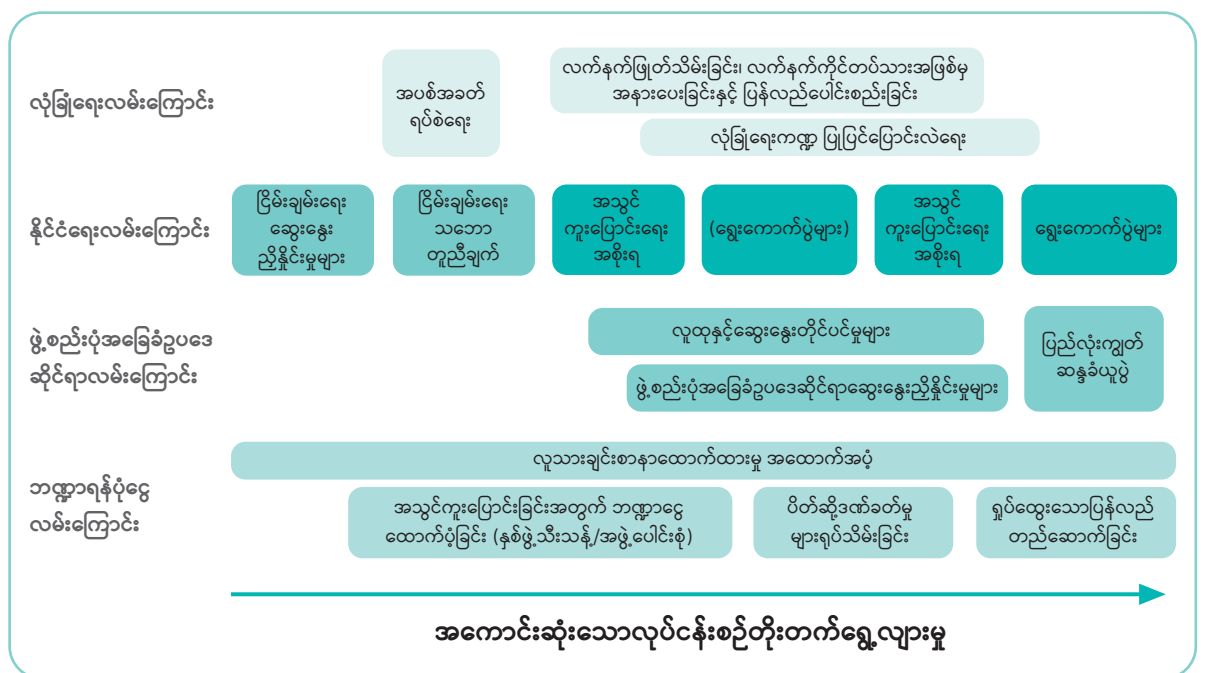
လမ်းကို နိုင်ငံတွင်းမှ သက်ဆိုင်ရာပါဝင်ပတ်သတ်သူများအားလုံး၏ သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆုံးဖြတ် လျှောက်လှမ်းရမည်ဖြစ် သည့်အလျောက် ဤစာတမ်းတို့ကို၎င်းခရီးလမ်းအတွက် တိုက်ရိုက်အကြံပေးမှုအဖြစ် ရည်ရွယ်ပြုစုထားခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုအတွက် အထောက်အကူပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြုစုထားခြင်းဖြစ်ကာ စာတမ်းတို့၏အဆုံးတွင် ဤရည် ရွယ်ချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ထွက်လာသည့် မေးခွန်းအချို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

၁။ ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများဟူသည်မှာ လူမှုဆိုင်ရာ အကြပ်အတည်းပြဿနာ သို့မဟုတ် အာဏာရှင် စနစ်ဆိုင်ရာအရေးပြဿနာ သို့မဟုတ် အခြားသော ပဋိပက္ခ အမျိုးအစားကွဲများကို တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းရန်အတွက် စီမံချမှတ် သော ယာယီစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများပင်ဖြစ်သည်။ ဤအစီအမံများတွင် အများအားဖြင့် အချက်သုံးချက်ပါဝင်လေ့ရှိ သည် - (က) ကြားကာလတွင် စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ဖွဲ့စည်းချမှတ်ထားသော လူမှုဆိုင်ရာ တရားဝင်မှုရှိသည့် ယာယီအဖွဲ့အစည်း တစ်ခု သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ၊ (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကို အဆုံးသတ်နိုင်ရန်အတွက် အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထူထောင်ခြင်းကိုဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများက ထိန်းကျောင်း ကွပ်ကဲရမည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် (ဂ) အချိန်ကာလသတ်မှတ်ချက်များကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထား သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတို့ပင် ဖြစ်သည်။

မြေပြင်တွင်ဖြစ်ပွားနေသည့် အခြေအနေများ၊ နိုင်ငံကို စီမံအုပ်ချုပ်လိုသည့် မတူညီသောအဖွဲ့များ၏ နှိုင်းရအာဏာ အခြေအနေ နှင့်/သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုအသုံးပြုခြင်းတို့သည် ကြားကာလအစိုးရ သဏ္ဍာန်အပေါ် မြင့်မားစွာလွှမ်းမိုးမှု ရှိသောကြောင့် ပုံသေနည်းလမ်းဟူ၍ မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများသည် အများအားဖြင့် သတ်မှတ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံး သို့မဟုတ် အချို့ကိုချမှတ်လိုက်နာဆောင်ရွက်လေ့ရှိသဖြင့် (ပုံ ၁ ကိုကြည့်ပါ) အင်စတီကျူးရှင်းများအား ဒီဇိုင်းရေးဆွဲတည်ထောင်ခြင်းနှင့် ပေါ်ပေါက်လာတတ်သည့် စိန်ခေါ်မှုအမျိုးအစား များအား သုံးသပ်ဖြေရှင်းခြင်းတို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်းသည် အသုံးဝင်သောနည်းလမ်းတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

ပုံ ၁ - အကူးအပြောင်းတစ်ခုတွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းအရ အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်နေပြီး မတူညီ သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ

ရှင်းမြစ် - Forster, R ၏ ပဋိပက္ခအလွန်နှင့် ပြိုကွဲလွယ်အခြေအနေများမှ ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများကို မှီ ငြိမ်းကာ ပြန်လည်ရေးဆွဲထားသည် (စတော့ဟုမ်း - International IDEA ၊ ၂၀၂၀)။ <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.48>> ။

၂။ ‘ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ’ တွင် အစိုးရအဖြစ်မည်သူကဆောင်ရွက်သင့်သနည်း။

အစိုးရအဖွဲ့ကို မည်သို့ ဖွဲ့စည်းမည်၊ ယခင်အာဏာပိုင်များနှင့် အနာဂတ်တွင် အာဏာရရှိမည့်သူများအနက် မည်သူတို့ကို အစိုးရအဖွဲ့တွင် ထည့်သွင်းပါဝင်စေမည်ကို ဖြေရှင်းရန်မှာ အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ကြားကာလအစိုးရများ ဖွဲ့စည်းရာတွင် အဓိကအသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းများကို အောက်တွင် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်အဖြစ် ဖော်ပြထားပြီး ဤနည်းလမ်းများအားလုံးသည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနှင့် သင့်လျော်ကိုက်ညီမှုရှိသည်ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ပါ -

၁။ အာဏာရအဖွဲ့အစည်းဦးဆောင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်နာစီမံခန့်ခွဲမည်ဟု ကြိုတင်ကတိကဝတ်ပြုထားသော ယခင်အစိုးရဟောင်းအဖွဲ့မှ အုပ်ချုပ်သူများပါဝင်သည့် **အိမ်စောင့်အစိုးရ** ဖွဲ့စည်းခြင်း။ သာဓကဖြစ်ရပ်မှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ ဟိန်နီ မူဘာရက်ကို လူထုဆန္ဒပြမှုများဖြင့် ဆန့်ကျင်ပြီး နောက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အီဂျစ်နိုင်ငံမှအကူးအပြောင်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းတွင် ပါဝင်သူများမှာ ၎င်းတို့၏စွမ်းဆောင်ရည်အပေါ် အခြေခံ၍စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ကြားကာလ ‘တည်ငြိမ်မှု’ ရှိစေရန် အာမခံချက်ပေးနိုင်သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သည်။ ယခင် အုပ်ချုပ်ပုံစံတွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့ဖူးသူဖြစ်စေကာမူ ယခင်အာဏာရှင်အစိုးရနှင့် နီးနယ်ဆက်စပ်မှုမရှိတော့ကြောင်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် လက်တွေ့သက်သေပြရန် လိုအပ်လေ့ရှိသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းပြီးဆုံးကာ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပနိုင်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ၎င်းတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးလောကမှ ‘အနားယူပါမည်’ ဟူ၍ (အမြဲတစေ လိုက်နာခြင်းမရှိသော်လည်း) ကတိကဝတ်ပြုလေ့ရှိသည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံတွင် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအား စီမံခန့်ခွဲရာ၌ စစ်တပ်ကိုယ်တိုင် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုယူ၍ပါဝင်ခဲ့ပြီး ဆူဒန်နိုင်ငံတွင်မူ စစ်ဘက်-အရပ်ဘက် ရောနှောထားသည့် အစိုးရဖြင့်စီမံခန့်ခွဲကာ အစိုးရအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် အရပ်သားတစ်ဦးကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ စစ်အစိုးရက ၎င်းတို့သည် ‘ယာယီ’ အစိုးရဖြစ်ကြောင်း လတ်တလောကြေညာခဲ့သော်လည်း အခြားဖြစ်ရပ်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်ရပ်တို့အကြား ကွဲပြားချက်မှာ အခြားဖြစ်ရပ်များတွင် ယခင်အာဏာရှင်အစိုးရကို အတိအလင်းဖျက်သိမ်းပြီး အဓိကအာဏာရှင်ခေါင်းဆောင်က ရာထူးစွန့်ပယ်ခြင်း (အာဏာစွန့်ပယ်ခြင်း) ဖြင့် ဤဖျက်သိမ်းမှုကို အမှတ်သညာပြုသည်။ အိမ်စောင့်အစိုးရများအနေဖြင့် အများလက်ခံယုံကြည်မှုနှင့် တရားဝင်မှုကိုရယူလိုပါက အရပ်သားဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရှင်းလင်းစွာ ကတိကဝတ်ပြုပြီး အရပ်ဘက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်သည်။

၂။ အာဏာရအဖွဲ့အစည်းနှင့် အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးပါတီများ သို့မဟုတ် ပုန်ကန်သူအဖွဲ့များအကြား **အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်/သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို မျှဝေကျင့်သုံးသည့် အုပ်ချုပ်သူများအကြားသဘောတူညီချက်ရယူထားသော နိုင်ငံရေး-စစ်ရေး အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း**။ သာဓကဖြစ်ရပ်မှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဆူဒန်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဇင်ဘာတွေ့နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ယီမင်နိုင်ငံ၌ အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးယန္တရားကိုလက်မှတ်ရေးထိုး အတည်ပြုပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့်အကူးအပြောင်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းတွင် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအား ဆက်လက်၍ စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် ကြားကာလအစိုးရကိုယ်၌အား အကျိုးသက်ဆိုင်သူပေါင်းစုံ ဆွေးနွေးမှုအဖွဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်အသုံးပြုသည်။ အများအားဖြင့် ဤနည်းလမ်းတွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဓိကအကျိုးသက်ဆိုင်သူများအားလုံးက အလျော့ပေးညှိနှိုင်းမှုပြုခြင်း ပါဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤသို့သောအစီအမံအား ရေးဆွဲချမှတ်ကျင့်သုံးလိုသည့်ဆန္ဒကို လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြင်တွေ့ရခြင်းမရှိဘဲ ဤနည်းလမ်းကိုရွေးချယ်ကျင့်သုံးခဲ့ပါက အကျိုးဆက်သည် ပိုမိုမြေကျားနေခြင်းအခြေအနေဖြစ်သော အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်အစီအမံသို့ နောက်ကြောင်းပြန်လှည့်သွားမည်ဖြစ်သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီကပင် ထိုအစီအမံကို ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သောကိုယ်စားလှယ်များ လွှတ်တော်ထဲတွင် မပါဝင်သည့် ပိုမို၍ ဒီမိုကရေစီနည်းကျသော အစီအမံတစ်ရပ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၏ စီမံထားရှိမှုများနှင့် အဆိုပြုချက်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရပ်ဘက်နှင့် တိုင်းရင်းသားအကျိုးသက်ဆိုင်သူများအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှု ထည့်သွင်းပါဝင်သည်။

၃။ ယခင်အစိုးရကို အင်အားသုံးဖြုတ်ချပြီးနောက် **ယာယီတော်လှန်ရေးအစိုးရ** တစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာခြင်းဖြစ်သည်။ သာဓကဖြစ်ရပ်မှာ ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ခုနှစ် လစ်ဗျားနိုင်ငံတွင် လစ်ဗျား အသွင်ကူးပြောင်းရေးကောင်စီက

မူအမ်မာကဒါဖီ၏ အစိုးရကိုဖြုတ်ချပြီး တော်လှန်ရေးကို ဦးစီးဦးရွက်ပြုခဲ့သူများပါဝင်သော ယာယီအစိုးရဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ပေါ်ထွန်းလာသောအစိုးရ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ယခင်အခြေအနေကို လုံးလုံးလျားလျားပယ်ဖျက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးရန်ဖြစ်သည့်အလျောက် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ရန် သို့မဟုတ် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရန် လိုအပ်လာပါက ရှောင်ဖယ်ခြင်းမပြုပေ။ ရံဖန်ရံခါတွင် ယခင်အခြေအနေနှင့် အခြေအနေသစ်တို့သည် ယှဉ်တွဲတည်ရှိကာ အားပြိုင်လျက်ရှိသော ကာလတစ်ခုပေါ်ပေါက်လာတတ်ပြီး အဆိုပါအခြေအနေသည် ပြေလည်ခြင်း သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသတစ်ခုတွင် အားပြိုင်နေကြသော အစိုးရများပေါ်ထွန်းလာခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်လေ့ရှိသည် (အပိုင်း ၂.၁ ကို ရှုပါ)။ ဤအချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ NUG ၏ စီမံထားရှိမှုများနှင့် အနည်းအကျဉ်း ဆီလျော်သက်ဆိုင်မှုရှိသည်။

၄။ သဘောတူညီချက် တစ်စုံတစ်ရာမရှိသည့် အခြေအနေတွင်ပင် ပြင်ပမှအင်အားစုများက အင်အားသုံး၍ ဖြေရှင်းပြီးနောက်တွင် နိုင်ငံတကာကစီမံခန့်ခွဲသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်နိုင်သည်။ သာဓကဖြစ်ရပ်မှာ ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ အီရတ်နိုင်ငံမှ Coalition Provisional Authority (ယာယီညွှန်ပေါင်းအာဏာပိုင်) ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနှင့် သင့်လျော်ကိုက်ညီမှုမရှိဟု သတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများကိုအသုံးပြုရန် စတုတ္ထနည်းလမ်းအဖြစ် ဖော်ပြထားခြင်းမှာ ဤနည်းလမ်းတွင် တရားမျှတမှုမရှိသော ယခင်အာဏာပိုင်များနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုကို လုံးဝရှောင်လွှဲရန် ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် ယခင်အခြေအနေအား အခြေအနေသစ်တစ်ခုဖြင့် အစားထိုးခြင်းကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၂.၁ ကြားကာလ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အရပ်သားအစိုးရများနှင့် အာဏာရှင်အစိုးရများကိုနှိုင်းယှဉ်ခြင်း

ဤစာတမ်းတို့ကို ပြုစုရေးသားသည့်အချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တရားဝင်မှုကို အသိအမှတ်မပြုသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အစည်းများ အားပြိုင်နေခြင်း၊ ဦးတည်ရာပန်းတိုင်များ မတူညီခြင်းနှင့် အလျော့ပေးညှိနှိုင်းမှုဆောင်ရွက်ရန်ဆန္ဒမရှိခြင်းတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေသည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် နည်းလမ်းများ/သာဓကများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းတွေ့မြင်နိုင်သည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အရွေ့များ မြန်ဆန်စွာဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေသည့် အချို့သောနိုင်ငံရေးအခြေအနေများတွင် နိုင်ငံအနှံ့လွှမ်းခြုံထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ပဋိပက္ခနှင့် အရေးပြဿနာများဖြစ်ပွားနေဆဲကာလ၌ပင် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတစ်ရပ်ကို အစပြုပေးရန်အလိုငှာ အရပ်သားအများစုပါဝင်သည့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရများကို အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များရှိသည်။ ဥပမာ လစ်ဗျားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကြေညာစာတမ်း (သို့မဟုတ် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း) ကို ထိုစဉ်က ကဒါဖီအစိုးရကို ပုန်ကန်သူများဖြစ်သည့် အမျိုးသားအသွင်ကူးပြောင်းရေးကောင်စီ (NTC) က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းမူကြမ်းနှင့် အနည်းအကျဉ်းတူညီပြီး လစ်ဗျားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကြေညာစာတမ်းတွင် နိုင်ငံတော်အတွက် အခြေခံအသစ်များကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးထားပြီး NTC ကိုလည်း ကြားကာလအစိုးရအဖြစ် (၂၀၁၁ လစ်ဗျား) တာဝန်ပေးအပ်ထားသည်။ ဤ မြေပြင်အာဏာရအစိုးရကို ယူအက်စ်နှင့် ယူကေ^၂ အပါအဝင် နိုင်ငံအများစုက လစ်ဗျားပြည်သူများအား တရားဝင်ကိုယ်စားပြုသည့် အစိုးရအဖြစ် ကဒါဖီအစိုးရ ပြုတ်မကျမီကပင် လက်ခံခဲ့ကြသဖြင့် NTC သည် နိုင်ငံတော်အား ထိရောက်စွာထိန်းချုပ်စီမံနိုင်ခြင်းမရှိမီနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကြေညာစာတမ်းသည် မြေပြင်အာဏာရအစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြင် ၎င်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်ထုတ်ပြန်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည့်အခြေအနေကပင် အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနေရာတွင် အစားထိုးမှုပြုခဲ့သည့် လစ်ဗျားနိုင်ငံနှင့်မတူညီသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ခံ နိုင်ငံရေးသမားအများစုဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) က ၎င်းတို့သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရွေးကောက်ခံရပြီး တာဝန်အပ်နှင်းခံရမှုနှစ်မျိုးစလုံးအရ ဆက်လက်၍တရားဝင်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည့်အပြင် ပထမဆုံးကြေညာချက်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ရည်ညွှန်းခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် CRPH နှင့် ၎င်းဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် NUG သည် ယခင်အခြေအနေကို

၂ ဤဖြစ်စဉ်၌ ယူကေနိုင်ငံသည် ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည့် ‘အစိုးရများကို အသိအမှတ်မပြုတော့ဘဲ နိုင်ငံတော်များကိုသာ အသိအမှတ်ပြုမည်’ ဟူသည့် ခံယူချက်နှင့် သွေဖီခဲ့သည် (Warbrick ၂၀၁၂ ကို ကြည့်ပါ)။

ဆက်လက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် တော်လှန်ခြင်းဆန်ခြင်းနှစ်မျိုးစလုံးကို တစ်ပြိုင်နက်တွင်ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည်။

သို့ရာတွင် လစ်ဗျားနိုင်ငံကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာက အင်အားသုံးဝင်ရောက်ဖြေရှင်းခြင်းမပြုသည့် အခြေအနေများတွင် အရေးပြဿနာကြုံနေရသော နိုင်ငံများသည် ယခင်အာဏာပိုင်များကို အာဏာတဖြည်းဖြည်းလက်လွှတ်ရသည့် အခြေအနေသို့တွန်းပို့ရန် ကြိုးပမ်းရမည်ဖြစ်ပြီး ဆွေးနွေးမှုနှင့် အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းမှု၌ ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့ကိုအသုံးပြုသော လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။ အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းမှုများသည် စစ်တပ်၏နိုင်ငံရေးအာဏာလက်လွှတ်ခြင်းအား အကောင်းဆုံးစီမံခန့်ခွဲနိုင်စေရန် ယာယီညှိနှိုင်းမှုများဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ အားပြိုင်လျက်ရှိသော အာဏာရအဖွဲ့များအကြား ပို၍မြဲသောနိုင်ငံရေးအစီအမံတစ်ခု၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

၂.၂ အစိုးရများဖွဲ့စည်းရာတွင် ပြဿနာကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် အဓိကနယ်ပယ်များ

အောက်ပါအခြေအနေများသည် ပြဿနာကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် အဓိကနယ်ပယ်များဖြစ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု သာဓကများတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ဤအချက်များကို အကြမ်းဖျင်းသာဆွေးနွေးထားသော်လည်း ဤစာတမ်းတို့၌ ကိုးကားအသုံးပြုခဲ့သော ကျမ်းကိုးစာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများမှ သုံးသပ်ချက်အပြည့်အစုံကို အခြေခံ၍ ရေးသားပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာများအနက်များစွာကို ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းသည် ကြိုတင်တွေးဆ၍ ဖြေရှင်းဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့ကို ဤစာတမ်းတို့တွင် နှိုင်းယှဉ်တင်ပြသည့် အချက်အလက်များအဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည် (အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် Forster 2020 ကို ရှုပါ)။

ကြားကာလအစိုးရအဖွဲ့ကို မည်သူကခေါင်းဆောင်မည်နည်း - မည်သည့်စနစ်အမျိုးအစားကိုအသုံးပြုမည်နည်း (သမ္မတစနစ်၊ ပါလီမန်စနစ် သို့မဟုတ် အခြား)။ နိုင်ငံဦးသျှောင်ရာထူး သို့မဟုတ် ရာထူးများတွင် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုမည်လော။

နိုင်ငံရေးယုံကြည်ချက် အမျိုးမျိုးရှိကြသူများကိုစုစည်း၍ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် အစီအမံများတွင် နိုင်ငံဦးသျှောင်အဖြစ်တာဝန်ယူရန် ခန့်အပ်ရွေးချယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအချို့ကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်။ ဤသာဓကများသည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနှင့် ဆင်တူခြင်း သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ခြင်း ရှိချင်မှရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု၏ ဖြစ်နိုင်ခြေအသွင်သဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုးရှိကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့သည် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအပေါ် မည်သို့မည်ပုံသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း ဖော်ပြရန်အတွက်မူ အသုံးဝင်ပေသည်။

သမ္မတစနစ်များ

အင်အားအတောင့်တင်းဆုံးအဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်သည် သမ္မတရာထူးတွင်တာဝန်ယူပြီး အတိုက်အခံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်သည် ဒု-သမ္မတရာထူးတွင် တာဝန်ယူသည့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုနည်းလမ်းအဖြစ် ရံဖန်ရံခါအသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ဤအစီအမံသည် တောင်ဆူဒန်နိုင်ငံ၌ ဆယ်လ်ဗာကီယာနှင့် ရီယက်မခါတို့အကြား ဆွေးနွေးသဘောတူခဲ့သော အစီအမံဖြစ်သည်။ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ထည့်သွင်းပါဝင်စေရမည့် အဖွဲ့များ များပြားနေပါက ပုံမှန်အားဖြင့် ဒု-သမ္မတကို တစ်ဦးထက် ပို၍ ခန့်အပ်လေ့ရှိသည်။ ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ပရီတိုရီးယား သဘောတူညီချက်တွင် အဓိကလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့လျှင် ဒု-သမ္မတ တစ်ဦးစီဖြင့် စုစုပေါင်း ဒု-သမ္မတ လေးဦးကို ခန့်အပ်ထားသည်။

ဖက်ဒရယ်သမ္မတနိုင်ငံတွင် သမ္မတများကို ကွဲပြားသည့်ဒေသများမှ အလှည့်ကျရွေးကောက်ခန့်အပ်သည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် Accords d’Antananarivo in Comoros တွင် သမ္မတရာထူးအတွက် အဓိက ကျွန်းကြီးသုံးခုက သုံးနှစ်တစ်ကြိမ်အလှည့်ကျတာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင် လက်ဘနွန်နိုင်ငံ၏ ဘာသာရေးရောယှက်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင်မူ အဓိကဘာသာရေးဂိုဏ်းကြီးသုံးခုကို ဗဟိုပြု၍ သမ္မတအဖြစ် မာရီနိုက်ခရစ်ယာန်၊ ပါလီမန်ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူအဖြစ် ရီယာမ္မတ်ဆလင်၊ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ဆူနီမ္မတ်ဆလင်က တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သမ္မတစနစ်များ

အင်အားတောင့်တင်းသည့်အဓိကအဖွဲ့က နိုင်ငံဦးသျှောင် (သမ္မတ) ကိုခန့်အပ်ပြီး အခြားအဖွဲ့များက (အများအားဖြင့် အတိုက်အခံအဖွဲ့က) အစိုးရအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် (ဝန်ကြီးချုပ်) ကို ခန့်အပ်သည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့

ကို နှစ်ဦးနှစ်ဖက်သဘောတူညီမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် ကြိုတင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကာ သဘောတူညီချက်ရယူထားပြီး ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစနစ်ကို အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ၁၉၉၃ ခုနှစ် အစ္စလာမာဘာဒ် သဘောတူညီချက်တွင် တွေ့နိုင်ပြီး ဗဟိုအာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၃ ခုနှစ် လစ်ဘရာဗီ သဘောတူညီချက်တွင်လည်း ဤကဲ့သို့ အလားတူ စနစ်ကို ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဆောင်ရွက်မည့်နည်းလမ်းများကို အသေးစိတ်အတိအကျ ဆွေးနွေးသဘောတူခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ထိရောက်မှုရှိခြင်းတို့မှာမူ အဖွဲ့များ၏အာဏာဟန်ချက်အပေါ် မူတည်သည်။

သမ္မတ သို့မဟုတ် အလားတူ ကောင်စီများ

ဤကောင်စီများကို သမ္မတစနစ်နှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသမ္မတစနစ် နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းအသုံးချနိုင်သည်။ ဤသို့ ဖွဲ့စည်းလည်ပတ်ရာတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များပူးပေါင်း၍ စုပေါင်းနိုင်ငံဦးသျှောင်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ရံဖန်ရံခါ ဤအုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အဖြစ်လည်း တာဝန်ယူကိုင်တွယ်ကာ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး၊ ဒု-တာဝန်ရှိသူများနှင့် အဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် အများသဘောတူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အဖြစ် သိသာထင်ရှားမှုရှိစေရန် သမ္မတကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်ကို သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းရသည်။ သို့ရာတွင် အဖွဲ့ဝင်ဦးရေမည်မျှရှိသင့်သည်နှင့် အာဏာကိုမည်သို့ခွဲဝေသင့်သည်ကိုမူ အငြင်းပွားကြဆဲဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ကောင်စီဝင်အရေအတွက်သည် ၃ ဦးမှ ၉ ဦးအထိ ရှိတတ်သော်လည်း ဤအချက်အတွက် အကြောင်းရင်းရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိပေ။

- **လစ်ဗျား (၂၀၁၅)** - သမ္မတကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင်ကိုးဦးပါဝင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာပညာရပ် ကျွမ်းကျင်သူများ အပါအဝင်၊ အဓိကအင်အားစုကြီးနှစ်ခုနှင့် ဆက်နွယ်နေသူများပါဝင်သည် (လစ်ဗျား ၂၀၁၅)။ ဤကောင်စီ၏ တရားဝင်မှုအပေါ် မေးခွန်းထုတ်ခံခဲ့ရပြီး အရှေ့ပိုင်းအင်အားစုမှ အဖွဲ့ဝင်များသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် လာရောက်ခြင်းမရှိသည့်နောက် ကောင်စီမှထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။ ကောင်စီကို လုံးဝဥသယံ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ၂၀၁၈ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ဆန္ဒမဲမပြုခဲ့ကြမီအထိ ကောင်စီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံသဏ္ဍာန်သည် ပြဿနာကြုံတွေ့ရစေသည့် အဓိကအချက်များအနက် တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည် (လစ်ဗျား ၂၀၁၇)။
- **မာဒါဂက်စကား (၂၀၀၉)** - တစ်ဖွဲ့တည်းမှ တစ်ဖက်သတ် အစိုးရဖွဲ့စည်းရန် ကြိုးပမ်းမှုအပြီးတွင် တရားဝင် သမ္မတကောင်စီမဟုတ်သော်လည်း သမ္မတရာထူးအပြင် ဒု-သမ္မတနှစ်ဦးကိုပါ ခန့်အပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအစီအမံကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။

မည်သူက မည်သည့်အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များကို ယူမည်နည်း၊ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအကြား အာဏာကိုမည်သို့ ခွဲဝေကျင့်သုံးမည်နည်း၊ ရှေ့မတိုး နောက်မဆုတ်သာ အခြေအနေများကို မည်သို့ဖြေရှင်းမည်နည်း။

မည်သည့်အစိုးရသဏ္ဍာန်ကို အသုံးပြုသည်ဖြစ်စေ ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများ၌ မည်သူက မည်သည့် ဝန်ကြီးရာထူးများတွင် တာဝန်ယူမည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရလေ့ရှိသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ အစိုးရအဖွဲ့သည် အဓိကအကျိုးသက်ဆိုင်သူများအား ကိုယ်စားပြုခြင်း ရှိ၊ မရှိကိုဆုံးဖြတ်ရာ၌ ဤအချက်သည် အဓိကကျကာ မတူညီသော လူထုအသိုက်အဝန်းများက အစိုးရအဖွဲ့သည် တရားဝင်မှုရှိသည်ဟုလက်ခံခြင်း၊ မခံခြင်းအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအင်အားစုအများအပြားကို အစိုးရအဖွဲ့တွင်း၌ ထည့်သွင်းပါဝင်စေလိုပါက ပူးတွဲဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆွေးနွေးသဘောတူကာ သတ်မှတ်ထားရန်နှင့် ထိုသို့ ပူးတွဲဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ရှေ့မတိုးနောက်မဆုတ်သာ အခြေအနေများကြုံတွေ့လာရပါက မည်သို့ဖြေရှင်းမည်ကိုလည်း ကြိုတင်ဆွေးနွေးသဘောတူညီထားရန် လိုအပ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကာလအတွင်း ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ရှိပါသလားနှင့် အထူးသဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲအသစ်များ ကျင်းပရန် လက်ငင်းမဖြစ်နိုင်ပါက မည်သို့ ဖွဲ့စည်းမည်နည်း

အချိန်ကန့်သတ်ချက် အလွန်တိုတောင်းသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံအချို့တွင် ဥပဒေပြုရေး ထည့်သွင်းလေ့မရှိသော်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းသည် ကာလတစ်ခုကြာ အချိန်ယူဆောင်ရွက်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ပြီး ယခင်ရွေးကောက်ပွဲများလည်း ရှိခဲ့ပါက အဓိကဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည် -

- ၁။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလမတိုင်မီ တည်ရှိခဲ့သော ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်သည် ယခင်အတိုင်းဖြစ်စေ၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလရှိ ၎င်း၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူပေါင်းစုံကို ပိုမိုအကျိုးဝင်ပါဝင်စေ ရန်လိုအပ်ချက်အား ထင်ဟပ်ဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အနည်းငယ်ပြင်ဆင်မွမ်းမံ၍ဖြစ်စေ ဆက်လက် တည်ရှိသည် (ဥပမာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဆိုဗာလီးယားနိုင်ငံ၊ ၁၉၉၄ ခုနှစ် အန်ဂိုလာနိုင်ငံ)။
- ၂။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောကွဲပြားစုံလင်မှုကိုဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်သည့် ရွေးချယ်ရေးယန္တရားကိုအခြေခံ၍ အသွင်ကူး ပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခန့်အပ်သည် (ဥပမာ ၂၀၀၁ ခုနှစ် အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ)။
- ၃။ ရွေးကောက်ထားသည့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပြောင်းလဲခန့် အပ်သည်။ ဥပမာ ရွေးကောက်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးအဖွဲ့ကို ယာယီ ဥပဒေပြု လွှတ် တော်အဖြစ် ပြောင်းလဲတာဝန်ပေးခြင်းဖြစ်သည် (၁၉၉၄ ခုနှစ် ဘော့စ်နီးယားနိုင်ငံ နှင့် ဟာဇီဂိုဗီနာနိုင်ငံ)။
- ၄။ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည် (၂၀၁၁ ခုနှစ် လစ်ဗျား နိုင်ငံ)။

အင်စတီကျူးရှင်းအလိုက် အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ဤနည်းလမ်းများသည် ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ရောနှောခြင်းများ ရှိနိုင်သည်။ အများအားဖြင့် ကြားကာလ နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများသည် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲ လာပြီး အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုတို့ တိုးတက်မြင့်မားလာသည်။

ကြားကာလ တရားစီရင်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း

မည်သည့်အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံနေရပြီး ကြားကာလအခြေအနေတွင် ဤအခွင့်အရေးများအား မည်သို့ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးမည်နည်း - မည်သည့်တရားရုံးတော်များက ပါဝင်ဆောင်ရွက်၍ မည်သည့်အခွင့်အရေး မူဘောင် များနှင့် တိုက်ဆိုင်ဆုံးဖြတ်မည်နည်း။ ပဋိပက္ခပြန်လည်ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည့် အချို့ပြဿနာများကို လက်ငင်းတိုက်ရိုက် ကိုင်တွယ်၍ ကျေလည်သည်အထိ ဖြေရှင်းနိုင်ပါသလား။ အခွင့်အရေးများကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် မည်သည့်အင်စတီ ကျူးရှင်းများက မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ဤပြဿနာများသည် ယခင်အခြေအနေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် စီစဉ် ချမှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်နေလေ့ရှိသည် (လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည်)။

အကြပ်အတည်းပြဿနာနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် အဖြစ်အပျက်များအတွက် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် တရားမျှတမှု

အထူးသဖြင့် လူထုဆန္ဒပြမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးရာထူးများ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကြောင့် မတရားဖမ်းဆီးချုပ် နောင်ခံထားရသူများအား ပြန်လည်လွတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ အာဏာရှင်အယူဝါဒကို အတိုက်အခံအဖြစ် ဆန့်ကျင်မှုပြု၍ အကျဉ်းချ ခံထားရသူများရှိမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အား ‘ပုံမှန်ဘဝ’ ဖြင့် ပြန်လည်နေထိုင်နိုင်ရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အပြည့်အဝပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အခွင့်အရေးကို ကမ်းလှမ်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သောကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတွင် မကြာခဏဆိုသလိုပင် လတ်တလောဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်ကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရသည်။ ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုများကို ဦးဆောင်သူများသည် အကျဉ်းချခံရခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်ပသို့တိမ်းရှောင်ရခြင်း ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့အား ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ဥပဒေရေးရာဘေးကင်းလုံခြုံမှုရှိစေရန် အာမခံချက်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများရှိနေပြီး ၎င်းတို့၏မိသားစုများကိုသတင်းအချက်အလက်နှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုတို့ ပေးအပ်ရန်လိုအပ်ကြောင်း လက်တွေ့အရှိတရားကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပေသည်။ ဤပြဿနာများ ကိုဖြေရှင်းရာတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုအများအပြားကို ကြုံတွေ့ရမည်ဖြစ်သည် - ယန္တရားကို ရေးဆွဲချမှတ်ရာ တွင် မည်သည့်ကာလမှ ချိုးဖောက်ခံရမှုများကိုစစ်ဆေးမည်နည်း၊ မည်သည့်ချိုးဖောက်ခံရမှု အမျိုးအစားများကို စစ်ဆေး မည်နည်း၊ စစ်ဆေးမှုများကို ရဲတပ်ဖွဲ့၊ တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် အခြားမည်သူများက စုံစမ်းဆောင်ရွက်မည်နည်း၊ စုံစမ်း စစ်ဆေးရာတွင် မည်သည့်အချက်ကို ဦးတည်စစ်ဆေးမည်နည်း - တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ဆောင်ရွက်မှု သို့မဟုတ် လူမှု ဆိုင်ရာ ‘ဇာစ်မြစ်များ’ သို့မဟုတ် နှစ်ခုစလုံး၊ ရာဇဝတ်ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်မည်နည်း၊ မည်သို့သော အကြံပေးဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်မည်နည်း၊ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကာ လက်လှမ်းမီ နိုင်ရန် မည်သို့စီစဉ်ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ သို့ရာတွင် မည်သည့် အဓိကဆောင်ရွက်မှုများအတွက် မည်သို့တာဝန်ခံမည်ကို ဆွေးနွေးမည့် အထူးနိုင်ငံရေးအငြင်းအခုံသည် ဤမေးခွန်းတစ်ခုစီအတွက် အဖြေများကိုပေါ်ပေါက်လာစေမည်ဖြစ်သည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အခြား အဓိကပြဿနာရပ်တစ်ခုမှာ တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ယခင်ကျင်းပပြီးစီးခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ဆက်စပ်ကာ ကြားကာလအစိုးရအဖွဲ့ကို မည်သို့အကောင်းဆုံးဖွဲ့စည်းမည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းပင်ဖြစ်သည်။ အဓိက ရွေးချယ်စရာများမှာ (က) ဤသို့အစိုးရဖွဲ့စည်းရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်စုံတစ်ရာပါရှိသည့် တည်ဆဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်အတွင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ခ) ကြားကာလအစိုးရဖွဲ့စည်းရန် လိုအပ်သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုကို တရားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဥပေက္ခာပြု၍ ‘အသစ်တစ်ဖန်စတင်ခြင်း’ နှင့် (ဃ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်တွင်းမှဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နှီးနှွယ်မှုမရှိဘဲဖြစ်စေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် ကောင်စီ၏အုပ်ချုပ်ရေးအမိန့်စာကဲ့သို့ အခြားဥပဒေစာရွက်စာတမ်းတစ်ခုကို အသုံးပြုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မည်သည့် ကြားကာလအစိုးရသစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်ဖြစ်စေ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မည်သို့ဆက်နွှယ်နေမည်ဖြစ်ကြောင်း မေးခွန်းအများအပြားပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလိုက်နာကျင့်သုံးမှုသည် တရားဝင်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသည်ဟု နားလည်ထားကြ၍ ဖြစ်တန်ရာသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကြားကာလအစိုးရအကြား တည်ရှိသောဆက်နွှယ်မှုသည် ပါဝင်သည့်အဖွဲ့များက အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကိုမည်သို့ဆောင်ရွက်ရန် အတိအကျဆွေးနွေးသဘောတူထားသည်ဟူသည့် အချက်အပေါ် မူတည်နေသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် NUG ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သော CRPH သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၌ လူထုကိုကိုယ်စားပြုသည့် ရွေးကောက်ခံတရားဝင်မှုရှိကြောင်း ပြသရန်အတွက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှီခိုလျက်ရှိပြီး တစ်ဘက်တွင်မူ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကိုပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် တရားဝင်မှုရှိသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖြစ် ပုံဖော်ရန်နှင့် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် လိုအပ်ချက်အရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြင်ဘက်တွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆက်လက်အသက်ဝင်နေသေးကြောင်း ဖော်ပြချက်များကိုယှဉ်သည် နိုင်ငံရေးအရ အရေးပါသည့်နည်းတူ ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများသည် ဥပဒေအရ မည်သည့်အခြေအနေရှိကြောင်း ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုပြုခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးပေသည်။

၄။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အခြားအရေးကြီးပြဿနာများ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် အောက်ပါစိန်ခေါ်မှုများကိုလည်း ကြုံတွေ့ရမည် ဖြစ်သည် -

- **ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြုစုနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အကြား ပေါင်းကူးမှုတည်ဆောက်ခြင်း** - ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှစ်မျိုးစလုံးကို ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှစ်ခု တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ပွားနေသောအခြေအနေများတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အခရာဖြစ်သော တိုင်းရင်းသား-ပထဝီဒေသဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား ဒီမိုကရေစီနည်းဘောင်အတိုင်း ပိုမိုလိုက်နာကျင့်ကြံသည့် အစိုးရအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် မည်သို့ချိတ်ဆက်ရမည်ကို အလေးပေးကြံဆရန် လိုအပ်သည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးကို အတူတကွ ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်သည့် အပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ခြင်းအတွက် မတူကွဲပြားသော နည်းလမ်းများကို အခြားနိုင်ငံများက စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် မကြာသေးမီကအစပြုခဲ့ပြီး လက်ရှိအချိန်၌ဆောင်ရွက်ဆဲဖြစ်သော အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် သဘောတူညီချက်များကို ဆွေးနွေးချမှတ်နိုင်ခဲ့ကာ ပထမဦးဆုံးသဘောတူညီချက်မှာ အားပြိုင်နေကြသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး စစ်ဘက်ကောင်စီနှင့် လွတ်လပ်ရေးနှင့် အပြောင်းအလဲကြေညာဖော်ဆောင်ရေးတပ်ဖွဲ့များဟု ကင်ပွန်းတပ်ထားသည့် ဒီမိုကရေစီလိုလားသော အတိုက်အခံညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့တို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမည့် (စုပေါင်းနိုင်ငံ့ဦးရွှေ့အဖြစ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်သော) အချုပ်အခြာအာဏာကောင်စီ၊ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမည့်

ဝန်ကြီးများကောင်စီနှင့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမည့် ဥပဒေပြုရေးကောင်စီတို့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည် (၂၀၁၉ ခုနှစ် ဆူဒန်နိုင်ငံ)။ ကာလရွေ့လျောလာသည်နှင့်အမျှ ဤအာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသော ကြား ကာလ အစိုးရသစ်သည် ဒေသအခြေပြုတည်ထောင်ထားသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ ပြည်နယ်များ အတွင်းမှ ဒေသခွဲများရှိ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများနှင့် သဘောတူညီချက်များရယူနိုင်ခဲ့ကာ ၎င်းအင်အားစုများ နှင့် တပ်ဖွဲ့များကို အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရန် သို့မဟုတ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ဖိတ်ခေါ်ကမ်းလှမ်းခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ကအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း များနှင့် မျှော်မှန်းထားသည့်အနာဂတ်အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံ အစီအမံများတွင် ဝင်ရောက်ပေါင်းစည်းခဲ့သည်။³ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်သူအာဏာရှင်အားဖယ်ရှားရန် အလေးပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကနဦးသဘော တူညီချက်သည် ကျယ်ပြန့်လာကာ မိမိတို့၏ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် ပထဝီဒေသအကျိုးအတွက် လက်နက်ကိုင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် ဆွေးနွေးချမှတ်ထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့်ချိတ်ဆက်ထားနိုင်ခဲ့သည်။

- **အချိန်ကာလသတ်မှတ်ခြင်း** - အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းသည် အချိန်မည်မျှ ကြာမြင့်သင့်သနည်း၊ ယခင် ရွေး ကောက်ပွဲ ကျင်းပခဲ့သည့်အချိန်၊ အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပမည့်အချိန်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတို့ မည်သို့သော ဆက်စပ်မှုရှိသင့်သနည်း။ ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သည့်အစိုးရကို ကာလအကန့်အသတ်မရှိဘဲ ကြာရှည်စွာ အုပ်ချုပ်စေခြင်းမရှိဘဲ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အချိန် ကာလ မည်မျှသတ်မှတ်ပါက လုံလောက်ခြင်းရှိမည်နည်း။ အများအားဖြင့် ကာလတိုသတ်မှတ်ပါက အပြောင်း အလဲဖန်တီးရန် အခွင့်အလမ်းရရှိနိုင်သော်လည်း ပညာရှင်အနည်းအကျဉ်းကသာ မူကြမ်းရေးဆွဲရန် အချိန် လုံလောက်သဖြင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပါက အပြောင်းအလဲအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချပေးသည့် လူထုလှုပ်ရှား မှုများနှင့် အချိတ်အဆက်ပြတ်တောက်ခြင်းကိုလည်း ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကာလရှည်သတ်မှတ် ပါကလည်း ရရှိထားသည့်အခွင့်အလမ်း ပျောက်ပြယ်သွားနိုင်သည့်အန္တရာယ် ရှိပြန်သည်။
- **အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအတွက် လူသားအရင်းအမြစ်** - အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း အစပြုချိန်တွင် အများအားဖြင့် အဓိကခေါင်းဆောင်များသည် အကျဉ်းချခံရခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်ပသို့တိမ်းရှောင်ရခြင်းတို့ကို ကြုံတွေ့ရလေ့ ရှိပြီး ခေါင်းဆောင်မှုသဏ္ဍာန်သစ်များ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ဤသို့ပေါ်ထွက်လာသဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း ကို မည်သို့စီမံခန့်ခွဲမည်၊ ခေါင်းဆောင်ဟောင်းများနှင့် ခေါင်းဆောင်သစ်များအကြား နှီးနှွယ်ဆက်စပ်မှုနှင့် အဓိကကျသော ရေရှည်နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့်ဩဇာအာဏာနှင့် တရားဝင်မှုကို မည်သူ ကပိုင်ဆိုင်သည်ဟူသည့် လူသားအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။
- **အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရလက်ထက် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဘက်-အရပ်ဘက် ဆက်ဆံရေးများ** - အစိုးရနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် မေးခွန်းပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပြီးသည့်တိုင် စံသတ်မှတ်ချက်များ နှင့် ပိုမိုကိုက်ညီမှုရှိသည့် စစ်တပ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့အင်အား၊ တာဝန်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် ကွပ်ကဲမှုတို့ ပေါ်ပေါက် လာစေရန်၊ ထို့အပြင် အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရန် အတွက် မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အချိန်ဇယားသတ်မှတ်ချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။ ကြားကာလတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် စစ်တပ်တာဝန်များကို မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ ယခင်အပြစ် ကျူးလွန်မှုများနှင့် တပ်ဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုတို့ကို မည်သို့ဖြေရှင်းမည်နည်း။ လက်နက်ကိုင်/လုံခြုံရေး ပါဝင်ဆောင် ရွက်သူများကို လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းတွင် ပါဝင်စေရန်လိုအပ်သည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ရန် အတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် အရပ်ဘက်နှင့်စစ်ဘက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအကြား ဆက်ဆံ မှုများအား မည်သို့တည်ဆောက်မည်ကို စေ့စပ်စွာကြံဆရန်လိုအပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လက်ရှိလှုပ် ရှားနေသော လက်နက်ကိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အခြေအနေသည်ရှုပ်ထွေးသည်။ လက်နက်ကိုင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများဟု ရည်ညွှန်းရာတွင် (“တပ်မတော်” ဟု ခေါ်တွင်သော) မြန်မာစစ်တပ်၊ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ထောက်လှမ်းရေးတပ်ဖွဲ့၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လက်နက်ကိုင်၍အတိုက်အခံ

3 ဤထပ်ဆောင်းသဘောတူညီချက်များကို (စုစုပေါင်း ခြောက်ချက်) ဆူဒန်မြို့မီးချမ်းရေးသဘောတူညီချက် (သို့မဟုတ် ဂျူဘာ သဘောတူညီချက်) ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဆူဒန်နိုင်ငံ) တွင် ထည့်သွင်းပေါင်းစည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆောင်ရွက်သူများ၊ အသစ်ထွက်ပေါ်လာသော ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များအပြင် အခြားအဖွဲ့များလည်း ပါဝင်သည်။ စစ်တပ်နှင့် လက်နက်ကိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ တာဝန်များကိုဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အရပ်သား ရဲတပ်ဖွဲ့အား အင်စတီကျူးရှင်းအလိုက် မည်သို့လေ့ကျင့်ပေးမည်နည်း၊ စစ်တပ်ကို မည်ကဲ့သို့အင်အား လျှော့ချ၍ အရပ်သားအစိုးရ၏အုပ်ချုပ်မှုနှင့် လွှတ်တော်၏ထိန်းကျောင်းကွပ်ကဲမှုအောက်သို့ သွတ်သွင်းမည် နည်း၊ နိုင်ငံတော်အား စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းကိုမထိခိုက်စေဘဲ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်အတိုက်အခံအဖွဲ့များ အကြား အကွဲအပြဲဖြစ်စေဘဲ လက်နက်ကိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကို လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်တပ်သားအဖြစ်မှ အနားယူခွင့်ပေးခြင်း၊ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ပေါင်း စည်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် မည်သို့ပြန်လည်ပေါင်းစည်းစေမည်နည်း စသည်တို့သည် အရေးကြီး သော ပြဿနာများပင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အချိန်ယူရန်လိုအပ်ပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အတွက် လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ချမှတ်တည်ထောင်ရန် အရေးကြီးပေသည်။

- **ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်** - ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်ကဲ့သို့ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သနည်း။ အသွင် ကူးပြောင်းရေးအစီအမံများ တရားဝင်မှုရှိစေရန် ရွေးကောက်ပွဲများလိုအပ်ပါသလား၊ လိုအပ်ပါက မည်သို့သော ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပသင့်ပါသနည်း။ ရွေးကောက်ပွဲကို မည်ကဲ့သို့ပုံဖော်စီစဉ် ကျင်းပမည်နည်း (မည် သည့် နည်းပညာအထောက်အကူကို လိုအပ်မည်နည်း)။ သတ်မှတ်ထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကာလ အတွက် မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲသဏ္ဍာန်များသည် အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်မည်နည်း။ ဒေသအလိုက် အာဏာ ခွဲဝေပေးမှု မည်သည့်အမျိုးအစားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်နည်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ရွေးချယ်ရာ တွင် အဖွဲ့အစည်းအား ကိုယ်စားပြုမှုရှိစေရန် မည်သို့ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံ ခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်းကို မည်သူကဖွဲ့စည်းခန့်အပ်မည်နည်း၊ ၎င်းအဖွဲ့သည် သီးခြားလွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းစွာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုရှိစေရန် မည်ကဲ့သို့စီစဉ်ထားရှိမည်နည်း။ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပမည် ဆိုပါကလည်း အထက်ပါမေးခွန်းများကိုပင် စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်သည်။
- **ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း** - သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အမြဲတမ်းပြင်ဆင်ချက်ဖြစ်ပြီး အပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ရေး အစီအစဉ်တွင် ပါရှိကာ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရန် မည်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြု မည်နည်း။ ကြားကာလအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယခင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့အကြား မည်သို့သော ဆက်စပ် နှီးနှယ်မှုရှိသနည်း၊ အနာဂတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း (ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံမည်လော သို့မဟုတ် လုံးလုံး လျားလျား အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းမည်လော)။
- **ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု** - ဤသည်ကို မည်သို့စီစဉ်ဆောင်ရွက်ကာ ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့မည်နည်း၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် မည်သူများပါဝင်ဆောင် ရွက်ကာ တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်မည်သို့ကြိုးကြပ်စစ်ဆေးမည်နည်း။ (ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းအပါအဝင်) လက်ငင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီမှအစပြု၍ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်စေခြင်းနှင့် အသွင် ကူးပြောင်းရေးအစိုးရအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ခြင်းတို့သာမက ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းကဲ့သို့သော ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရည်မှန်းချက်များအထိ တစ်ဆက်တည်းလျှောက်လှမ်းဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ရှင်းလင်း သောအစီအစဉ်ကို မည်ကဲ့သို့ ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်မည်နည်း။ စီးပွားရေးနာလန်ထူရန်အတွက် မည်သည့်အချိန် တွင် မည်ကဲ့သို့ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့နိုင်မည်နည်း။

၅။ နိုင်ငံတကာ၏ စိတ်ပါဝင်စားမှုနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု

နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းသည် သဘောထားတစ်ပြေးညီမရှိကြသော်လည်း နိုင်ငံများအားလုံးသည် ကုလသမဂ္ဂ ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ စံချိန်စံညွှန်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြပြီး (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများသည် အစိုးရအဖွဲ့၏ ပကတိအခြေခံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုသော၊ (ခ) နိုင်ငံတော်

အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဟူသည့် သဘောတရားသည် ပြည်သူ့လူထုက ရွေးချယ်သတ်မှတ်သည့် တရားဝင်မှုရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မတူကွဲပြားကြောင်းကို နားလည်လက်ခံသော၊ (ဂ) အငြင်းပွားမှုများအား ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းခြင်းကို အားပေးထောက်ခံသော၊ (ဃ) ပဋိပက္ခဒဏ်နှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုဒဏ်သင့် ပြည်သူများ၏ လူမှု-စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို နိုင်ငံတကာ၏ဘုံရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်အဖြစ် ထောက်ပံ့ကူညီသောစနစ်၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြသည်။ အလွန်ကွဲပြားသော နိုင်ငံများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဤ အခြေခံမူများကို တတ်နိုင်သမျှအတိုင်းအတာအထိ တစ်ပြေးညီလိုက်နာကျင့်သုံးသင့်သည်။ ပြည်တွင်းမှ ဒီမိုကရေစီအရေး ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် အစိုးရအဖြစ် ကိုယ်စားပြုတရားဝင်မှုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ရန်အသင့်လျော်ဆုံးသူများနှင့် ပြင်ပမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ ချိတ်ဆက်ထိတွေ့နိုင်စေမည့် ရှင်းလင်းသော နိုင်ငံတကာချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရေး မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်ကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အလွန်အမင်းအရေးကြီးသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သည့် ပေါ်ပေါက်လာသောအရေးပြဿနာကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ရန် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကို ထောက်ပံ့ကူညီပေးသင့်ပြီး အောက်ပါအချက်များကို အခြေပြုစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည် -

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်းဥပဒေအရ ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် အခြေခံ၍ အစိုးရအား အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် စောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊
- စစ်တပ်က ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သော အစိုးရအပြောင်းအလဲကို လက်ခံအားပေးခြင်းမပြုရန် လိုအပ်ခြင်း၊
- နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ဒေသတွင်းအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်လိုသည့်ဆန္ဒနှင့် အငြင်းပွားမှုများအား ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းလိုသည့်ဆန္ဒရှိရန် လိုအပ်ခြင်း။

ယေဘုယျဆိုရသော် နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် ကြားကာလ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများကို အောက်ပါနည်းလမ်းများဖြင့် ထောက်ပံ့ကူညီနိုင်သည် (အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် Salmon ၂၀၂၀ ကို ကြည့်ပါ) -

- **နိုင်ငံရေးအထောက်အပံ့** - နိုင်ငံတော်အစိုးရများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးမူအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု စနစ်ဖွဲ့စည်းပုံများကိုလိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီကိုပြန်လည်ဖော်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်ပြု ဆောင်ရွက်နေသော ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ စနစ်တကျလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် မည်သို့ထောက်ပံ့ကူညီပေးနိုင်ကြောင်းကို ပြန်လည်စဉ်းစားသင့်သည်။ နိုင်ငံရေးအထောက်အပံ့ပေးအပ်ရာတွင် (လစ်ဗျားနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံအားထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲနိုင်မှုမရှိသည့် အခြေအနေ၌ပင် ယူအက်စ်နှင့် ယူကေ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်) အစိုးရအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းကဲ့သို့ တရားဝင် သံတမန်ဆက်ဆံရေးလမ်းကြောင်းမှ ကြိုးပမ်းမှုများပါဝင်နိုင်ပြီး ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်မှုကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် ပိုမို၍ အလွတ်သဘောဆန်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် အထောက်အပံ့ပေးခြင်းမျိုးလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။
- **နည်းပညာအထောက်အပံ့** - အသွင်ကူးပြောင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် နည်းပညာအကြံဉာဏ်၊ အသိပညာနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည့် အတွေ့အကြုံများပေးအပ်နိုင်သည်။ ဤအထောက်အပံ့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံအဆင့်စနစ်များ၊ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင်လိုခြံရေးကဏ္ဍမှသည် ဘဏ္ဍာရေးစီမံခန့်ခွဲမှုအထိ အရေးပါသောနယ်ပယ်များတွင် နည်းပညာအကြံဉာဏ်၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် သတ်မှတ်ထားသော ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေကြပ်မတ်ရေး လိုအပ်ချက်များ သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အချို့သောအခြေအနေများတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေး အစိုးရများကို နိုင်ငံတကာစနစ်အတွင်း ထိရောက်စွာပေါင်းစည်းနိုင်စေရန် - ဥပမာ ငွေကြေးစီးဆင်းနိုင်ရန်၊ ခရီးသွားလာခွင့်ပြုနိုင်ရန် သို့မဟုတ် သွင်းကုန်များ တင်သွင်းခွင့်ပြုနိုင်ရန်အတွက် ခွင့်ပြုချက်ပေးရန်ကိုညီမှု ရှိမရှိ စစ်ဆေးဆောင်ရွက်မှုပြုရန် လိုအပ်ပြီး ထို့ကြောင့် ရံဖန်ရန်ခါ၌ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများချမှတ်ထားခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ရှုပ်ထွေးသော မေးခွန်းများသည် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ ပြဋ္ဌာန်းပြီးချိန်တွင် ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။

- **ဘဏ္ဍာရေး အထောက်အပံ့** - အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း ဖြစ်စဉ်အများအပြားတွင် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ လိုအပ်မှုကိုတွေ့ရှိရပြီး ဤအချက်သည်ပင် နိုင်ငံတကာထောက်ပံ့ကူညီမှု၏ အဓိကဦးစားပေးချက်တစ်ခုဖြစ် သည်။ ဤသို့ထောက်ပံ့ကူညီရာတွင် ပမာဏအများဆုံး ထောက်ပံ့မှုကို တရားဝင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အထောက် အပံ့ (ODA) အဖြစ် ခေါင်းစဉ်တပ်ကာ ‘ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လူမှုဘဝဖွံ့ဖြိုးရေး’ အတွက် အထူးသဖြင့် ဦးတည်ထောက်ပံ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံပိုင်ပစ္စည်းများအားထိန်းချုပ်ခြင်းစသည့် အရေးပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ပြီး ဆောင် ရွက်ရသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအား လက်ငင်းထောက်ပံ့ကူညီရန်မှာမူ ခက်ခဲတတ် ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၌ စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် တရားဝင်မှုအလုံအလောက်ရှိသော အစိုးရတစ်ရပ် ကို ဖွဲ့စည်းချမှတ်ထားသည့် အခြေအနေမျိုး၌ပင် ခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။

၆။ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း တည်ဆောက်ရေးအတွက် ရွေးချယ်ရန်နည်းလမ်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ စုဖွဲ့တည်ရှိနေပုံများနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေသနည်း။

နိုင်ငံတိုင်းကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိအခြေအနေသည် တစ်မူထူးခြားသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ အားပြိုင်နေသော ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု ယန္တရားနှစ်ရပ်ကို ကြိုးပမ်းချမှတ်ပြီးဖြစ်သည်။

စစ်တပ်သည် ‘အရေးပေါ်အခြေအနေ’ (အစဦး၌ တစ်နှစ်ဟုသတ်မှတ်ထား) ကြေညာထားသည့်ကာလတွင် စီမံ အုပ်ချုပ်ရန်အတွက် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်တိုင်ခန့်အပ်ဖွဲ့စည်းကာ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) ဟု အမည်ပေးထားသည့်ကောင်စီဖြင့် ဦးစီးအုပ်ချုပ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ၎င်းတို့ထံတွင် အာဏာစိုးစဉ်းမျှမရှိပေ - ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အသက်ဝင်နေသေးသည်ဟု စဉ်းစားမည်ဆိုလျှင်တောင်မှ SAC ၏ အဖွဲ့အစည်းသစ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရတရားမဝင်ဘဲ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းသည် ပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ရာရောက်သည်။ SAC သည် နိုင်ငံတွင်းမှ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအားလုံး ပါဝင်သည့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲကို စီစဉ်ကျင်းပ၍ ကြားကာလတရားဝင်မှုကို ရယူထားခြင်းလည်း မရှိ ပေ။ SAC သည် ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်သော ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့များ ချိတ်ဆက်ပါဝင်နိုင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလမ်းပြ မြေပုံကို ချမှတ်ရေးဆွဲထားခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများ ခြုံငုံပါဝင်သည့် ‘အလေး ပေးဆောင်ရွက်မည့်’ အဓိကနယ်ပယ်သုံးခုကိုသာ သတ်မှတ်ထားပြီး ၎င်းတို့တွင်ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းကာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံ၍ ရွေးကောက်ပွဲများကိုပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်း၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာအစီအမံများ ထားရှိဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အစိုးရရည်မှန်းချက် များ ပါဝင်သည် (မြန်မာ့အလင်း ၂၀၂၁)။

သို့ရာတွင် သတိချပ်ရမည်မှာ စစ်တပ်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ယခင်အတိုင်းဆက်လက်တည်မြဲထားရှိ ပြီး ထို့ကြောင့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခြေအနေအတိုင်းပင် ဆက်လက်တည်ရှိ နေသည်ဟု ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုမရှိစွာ သတ်မှတ်ထားသည်။ နိုင်ငံတော်အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်းသည် စစ်အာဏာသိမ်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအတိုင်း ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ထုတ်ပြန် ထားသည်။ ထိုထုတ်ပြန်ထားချက်သည် ကြောင်းကျိုးလျော်ကန်မှုမရှိဟု International IDEA နှင့် အခြားသော ပညာရှင် အဖွဲ့အစည်းများက ပြတ်ပြတ်သားသား ပြသပြီးဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ခံအမတ်များ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း၏ သဘောတူညီခန့်အပ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ ၎င်းတို့၏ဩဇာအာဏာတည်ရှိသည်ဟု ညွှန်းဆိုဖော်ပြကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလိုက်နာကျင့်သုံးသော စနစ် ကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားရှိကြောင်းကြေညာခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အစားထိုးလဲလှယ်ရန်လိုအပ်ကြောင်း နောက်ဆက်တွဲကြေညာခဲ့ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်၊ ကြား ကာလ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့် ယန္တရားတစ်ရပ်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအတွက် ကျယ် ပြန့်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလမ်းစဉ်ကိုချမှတ်ရန် ဆန္ဒပြဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်

အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့ခဲ့သည်။ **ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်** အစိတ်အပိုင်း ၁ တွင် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း အတွက် အဓိကရည်မှန်းချက်ကြီးလေးခုနှင့် လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ၊ မူဝါဒများအတွက် မူဘောင်တစ်ရပ်ကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။ ရည်မှန်းချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် -

- ၁။ အာဏာရှင်စနစ် ပပျောက်ရေး၊
- ၂။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြီးသတ် ဖျက်သိမ်းရေး၊
- ၃။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး၊
- ၄။ ပြည်သူ့အစိုးရ ပေါ်ထွန်းရေး။

ဤရည်မှန်းချက်များအားလုံးပြည့်မီနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းရန်လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း ၂ တွင် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် အသေးစိတ်မူဘောင်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ကြားကာလအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံတွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၊ ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအတွက် ဆက်လက်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရန် CRPH နှင့် ပဋိညာဉ်တွင်ပါရှိသော မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်းစဉ်များကို တိုင်ပင်ညှိနှိုင်း နိုင်ရန် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) တို့ပါဝင်သည်။ တရားစီရင်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ဖော်ပြ ထားသော်ငြား ၎င်းတို့၏ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာသည်မူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။ ကျယ်ပြန့်သော ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုနှင့် လူထု၏ထောက်ခံတရားဝင်မှုတို့ရရှိနိုင်စေရန် ကြားကာလအစိုးရစနစ်ကို ဖန်တီးတည်ဆောက် ထားပြီး NUG က တရားမဝင်အဖြစ် ကြေညာထားသည့် စစ်တပ်၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ထည့်သွင်းမထားပေ။

ကွဲပြားခြားနားသည့် အဆိုပါကြားကာလအာဏာပိုင်နှစ်ဖွဲ့သည် မတူညီသည့်အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ မျှော် မှန်းချက်များ (ဦးတည်ရာလမ်းကြောင်းနှင့် အကျိုးဆက်ရလဒ်) ကိုရည်ရွယ်ကြသည်။ စစ်တပ်အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အာဏာ အဆင့်အတန်းနှင့် အခွင့်ထူးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်ရည်ရွယ်ထားပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တရားဝင်မှုရှိသော ကြား ကာလအင်စတီကျူးရှင်းများသည်မူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင်ပါရှိသည့် စစ်တပ်နှင့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရေး နည်းလမ်းဟောင်းကို အပြီးတိုင်စွန့်ပယ်ရန် မျှော်မှန်းကြသည်။

၇။ ကြားဝင်စေ့စပ်ရန် အချိန်လော သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ထံ ဦးတည်ရန် အချိန်လော

၇.၁ ကြားဝင်စေ့စပ်ရန် အချိန်လော

အရေးပြဿနာကြုံရသည့်အချိန်များတွင် နိုင်ငံတကာပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပွားစေသည့် ဇာစ်မြစ်များကို ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် အချိန်နှင့်အခြေအနေကို ရယူဖန်တီးရန်အတွက် အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းမှုများ ပေါ် ပေါက်လာစေရန် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနှင့် အာဏာရှင်ခေါင်းဆောင်များသည် ဒီမိုကရေစီ နည်းကျသော အနာဂတ်အတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုပြုရန် လိုအပ်သည့် တရားဝင်မှုမရှိသော်လည်း စစ်တပ်ဟူသည်မှာ အင်အားတောင့်တင်းသော အင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အစိုးရအာဏာကိုစွန့်ပယ်၍ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကို အထောက် အပံ့ပြုကူညီရန် လက်ခံလျှင်သော်တောင် ပျောက်ကွယ်သွားမည့် အင်စတီကျူးရှင်းတစ်ရပ် မဟုတ်သည့်အလျောက် တစ်ချိန်ချိန်၌ အနည်းဆုံး၎င်းတို့တစ်ချို့တစ်ဝက်နှင့် ဆွေးနွေးရန်လိုအပ်ကြောင်းကို နားလည်ထားကြသည်။ အများအား ဖြင့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းထားသောစစ်တပ်များရှိပြီး ၎င်းတို့အား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဖော်ဆောင်ခြင်း တို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည်ဖြစ်ကာ ထိုသို့ပြုရန် အချိန်နှင့် သီးခြားအသွင် ကူးပြောင်းရေးနည်းလမ်းများကို လိုအပ်ပေသည်။ ထို့အပြင် တော်လှန်ရေးများ ကြီးကြီးမားမားအောင်မြင်ခဲ့သည့်ဖြစ်စဉ် များပင်အပါအဝင် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် မတည်ငြိမ်မှုတို့ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် ဖြစ်စဉ်အမြောက်အများတွင် အသွင်ကူး ပြောင်းရေး အစိုးရသစ်တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးဖွဲ့စည်းရာ၌ နိုင်ငံ၏အနာဂတ်လမ်းကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရန်ဆန္ဒရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် စစ်တပ်အင်အားစုများအပါအဝင် အလွန်ကျဉ်းပြားသည့် ပဋိပက္ခနောက်ခံအခြေအနေ များမှ လာကြသူများ၏ ထင်မြင်ချက်တစ်ချို့ကိုလည်း ထောက်ခံအားပေးမှု ရှိရမည်။

၇.၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အတွက် အခွင့်အလမ်းလော

မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်စဉ်တွင် စစ်တပ် သို့မဟုတ် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လူထုလှုပ်ရှားမှုများအနေဖြင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုကိုလက်ခံရန် ခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီဆောင်ရွက်သူများနှင့် ဆွေးနွေးပြောဆိုခြင်းသည် ၎င်းတို့ထိန်းသိမ်းခြင်းငှာ မစွမ်းသာသော နည်းလမ်းများဖြင့် အာဏာစွန့်လွှတ်ရန် နိဒါန်း ပျိုးသကဲ့သို့ဖြစ်မည်ကို စိုးရွံ့နိုင်ပြီး ဒီမိုကရေစီအရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ကြားကာလအင်စတီကျူးရှင်းများကလည်း စစ် အစိုးရနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ယခင်အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းမှုများကို ဖယ်ရှားအစားထိုးလိုကာ ထိုသို့သော စစ်တပ်က ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် အလားတူညီနှိုင်းမှုမျိုးကို မလုပ်ဆောင်လိုပေ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကွဲပြားစုံလင်မှု အလွန် မြင့်မားသောနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အပိုင်း ၄ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်း ခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တို့ကို တစ်ပြိုင်နက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်နည်းလမ်းများကြောင့် စစ်တပ်၏ နိုင်ငံရေးအာဏာကိုဆန့်ကျင်သည့် အဖွဲ့များ အချင်းချင်းပင် ရံဖန်ရံခါ၌သဘောထားမတိုက်ဆိုင်မှုများ မြင့်မားခဲ့ကြသည်။ လက်ရှိအရေးပြဿနာသည် ဤအမျိုးမျိုး အဖုံဖုံသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အခြားသောလူမှုအဖွဲ့အများအပြားကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား နည်းလမ်းအသစ်ဖြင့်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ဘုံသဘောတူညီချက်ရယူနိုင်စေရန် ဆောင်ကျဉ်း ပေးသည်။ အရေးကြီးသော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲချမှတ်ရန်နှင့် ပြဋ္ဌာန်းထိန်းသိမ်းရန်၊ ဆက်စပ်လိုအပ်သော ကွဲပြားစုံလင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုတို့ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် လိုအပ် သည့်အခြေအနေကို မည်ကဲ့သို့ရယူဖန်တီးမည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းပင်ဖြစ်သည်။ အပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူလူထုလက်ခံထားသောအမြင်နှင့် ချိတ်ဆက်နေသည့် အရေးပါသော သဘောတရားအမြင်များကို ဖော်ပြပေးအပ်နိုင်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အလုံးစုံပါဝင်မှုရှိသောတိုးတက်မှုရရှိရေး မျှော်မှန်းချက်များကို ပြည့်မီစေမည့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးနိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း စဉ်အား မည်ကဲ့သို့ထောက်ပံ့ကူညီနိုင်မည်နည်း။

၈။ အပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ရေး အစီအစဉ်ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် အသွင်ကူးပြောင်း ခြင်းကို အခွင့်အလမ်းအဖြစ် ရှုမြင်အသုံးပြုခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများသည် ဦးတည်ရာပန်းတိုင်မဟုတ်ဘဲ ပန်းတိုင်သို့ရောက်ရန် ပေါင်းကူးပေးသည့်လမ်းအဖြစ် သိမြင်နားလည်ထားကြသည် (Forster 2020)။ ဆိုလိုသည်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖွဲ့စည်းတည် ထောင်ခြင်းနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ချမှတ်ထားသော ယာယီစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများဖြစ်ပြီး ဤသို့ချမှတ်ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပို၍တည်မြဲမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ဖြင့် အစားထိုးပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းနိုင်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။

ပိုမိုမြင်သာစေမည့် သာဓကကို ဖော်ပြရပါက ကျောက်တောင်တက်သူများ တောင်တက်ရာတွင် အဆင့်တစ်ဆင့်သို့ ရောက်ရှိချိန်တိုင်း လုံခြုံရေးကြိုးကို ကျောက်တောင်တွင်တပ်ဆင်ရန်အတွက် အသုံးပြုသည့် ‘ကြိုးထိန်းကိရိယာ’ ကဲ့သို့ ပင် ဖြစ်သည်။⁴ ဤကိရိယာကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် တောင်တက်သမားသည် တောင်ဆက်လက်တက်ရာ၌ မည်သို့သော အခြေအနေပင် ကြုံတွေ့စေကာမူ သတ်မှတ်ထားသည့်နေရာကိုကျော်လွန်၍ အောက်သို့ရောက်မသွားစေရန် ထိန်းသိမ်း ပေးနိုင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ၏ အနာဂတ်သည် အမြဲတစေရောမရှိဘဲ ကြိုးထိန်းကိရိယာတပ်ဆင်ခြင်း လေ့ကျင့်ခန်းကဲ့သို့ ရှုမြင်နားလည်နိုင်သည် - လက်ရှိအခိုက်အတန့်တွင် အလိုအပ်ဆုံးဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကိုအခိုင်အမာချမှတ်ခြင်းဖြင့် နောင်တွင်ဆက်လက်မွမ်းမံချဲ့ထွင်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

4 ဤပုံဖော်ခြင်းကို ဒေသတိုက်တက္ကသိုလ်တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများ စတင်ဆောင်ရွက် ချိန်၌ ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဓိကတာဝန်ရှိသူ ဆူမစ်တိုင်ဆာရာက ပုဂ္ဂလစကားပိုင်းတွင် သုံးနှုန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် လက်ရှိအခြေအနေမှာမူ သဘောတူညီထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတစ်ခုသာ ရှိခြင်းမဟုတ်ဘဲ အားပြိုင်နေသော အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများနှင့် အစိုးရများအဖွဲ့များဖြင့် စိန်ခေါ်မှုအလွန်မြင့်မားပြီး တရားသေယူဆ၍ မရနိုင်ပေ။ ဤအခြေအနေတွင် (လူ့အခွင့်အရေးများ လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူ အညီများပေးအပ်ခြင်း၊ ထင်ရှားစိုင်း ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းများနှင့် ပြင်းထန်သောအကြမ်းဖက်မှုများ ရပ်တန့်ရန် တောင်းဆိုခြင်းတို့သာမက) နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုဖြင့် ထိရောက်စွာထုတ်ပြန်ထောက်ပံ့နိုင်သည်များမှာ -

- ၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများ၊ လူမျိုးစုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အနာဂတ်အပေါ် တွေးမြင်ကြံဆမှုများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများကိုဆောင်ရွက်စေခြင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို တုံ့ပြန်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ဤအချက်ကို ဆောင်ရွက်ပြီးဖြစ်သည်။
- ၂။ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများ၏ တရားဝင်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိထားသောသူများကို လေးစားမှုရှိပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းကျပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနည်းကျ အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာအပြောင်းအလဲများကို လေးစားလိုက်နာသောနည်းလမ်းများဖြင့် ပြည်တွင်းမှအကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် သင့်လျော်စွာ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

၉။ ဆွေးနွေးရန်အတွက် အဓိကမေးခွန်းများ

ဤစာတမ်းတို့ကို စဉ်းစားဆင်ခြင်ဆွေးနွေးချက်များအား အထောက်အကူပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည့်အလျောက် အောက်ပါမေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ရန်အတွက် အကြံပြု ဖော်ပြထားပါသည်။

- မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေသည်အခြားသာမကများနှင့် မည်သည့်တူညီမှုများ၊ ကွဲပြားမှုများရှိသနည်း။ မည်သို့ တူညီကွဲပြားပြီး အဆိုပါအချက်များကြောင့် မည်သည့်နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သနည်း။
- ဤရှင်းလင်းတင်ပြချက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကြားကာလစီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများနှင့်စပ်လျဉ်းသော အရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ အဆိုပြုချက်များနှင့် ယခု ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေသောလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ထည့်သွင်းပြင်ဆင်ထားပါသနည်း။
- ‘စင်ပြိုင်အစိုးရများ’ ရှိနေပြီး အကြမ်းဖက်မှုများ တိုးပွားလာသော လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခြေအနေပြောင်းလဲမှုများမှာ အဘယ်နည်း။
- လက်ရှိအခြေအနေအတွက် နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် လက်တွေ့ကျသော အပြုသဘောဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အဘယ်နည်း။
- လက်ရှိအခြေအနေ၏ ပြင်းထန်မှုကို အနည်းအကျဉ်းပင်ဖြစ်စေ ဒေသမှုပြုထားသည့် နည်းလမ်းဖြင့်ပင်ဖြစ်စေ လျှော့ချပေးရန်အတွက် အသုံးဝင်နိုင်သည့် အဓိက ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး အစီအမံများ ရှိပါသလား။
- အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် နှိုင်းယှဉ်ချက်များနှင့် အရေးပြဿနာများအနက် မည်သည့်သာမကကို ‘ပိုမိုအသေးစိတ်ကျစွာ လေ့လာဆန်းစစ်’ပါက မြန်မာနိုင်ငံရှိ စစ်အာဏာသိမ်းမှု၏ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များအား အလွန်ခက်ခဲသော အခြေအနေများတွင် ဖြေရှင်းရန် ဖန်တီးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများအတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်စေမည်နည်း။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

Angola, Lusaka Protocol, 15 November 1994, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/439>> , accessed 3 August 2021

Bosnia and Herzegovina, Declaration Concerning the Constitution of the Federation of Bosnia and Herzegovina (with Proposed Constitution of the Federation of Bosnia and Herzegovina Attached), 18 March 1994, <<https://peaceagreements.org/masterdocument/1198>> , accessed 3 August 2021

ရှင်းလင်းချက်

International IDEA ၏ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော စာတမ်းများသည် မည်သည့်အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်များလုံးဝမပါဝင်ဘဲ ထုတ်ဝေသော စာစောင်များဖြစ်သည်။ ဤစာစောင်တွင် ဖော်ကျူးထားသော အမြင်ရှုထောင့်များသည် International IDEA ၏ ရှုထောင့်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ IDEA ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရှုထောင့်ကိုသော်လည်းကောင်း ကိုယ်စားမပြုပါ။ ဤစာစောင်အတွင်းတွင် နိုင်ငံများ၊ နယ်ပယ်ဒေသ၊ နာမည်များကိုရည်ညွှန်းထားခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံများ၊ ဒေသများ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာနည်းစနစ်များ၊ ပေါ်လစီများအပေါ်ရှိ IDEA ၏ တရားဝင်အမြင်ရှုထောင့်အား ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိပါ။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော စာစောင်အတွင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အမြင်ရှုထောင့်များသည် ပံ့ပိုးကူညီသော နိုင်ငံများ၏ အမြင်ရှုထောင့်ကိုသော်လည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။

မူပိုင်ခွင့်

© International IDEA ၂၀၂၁ ခုနှစ် မူပိုင်ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်ကို ကွန်ပျူတာဖိုင်အနေဖြင့် Creative Commons Attribute-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) licence ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ စီးပွားဖြစ်လုပ်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်လျှင်၊ ဤမူရင်းစာအုပ်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြလျက် ကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ စာသားများ ပြန်လည်စီစဉ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင်ပြင်ဆင်ခြင်းများပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့ ပြုလုပ်ခြင်းမရှိမည်ဆိုပါက ဤခွင့်ပြုချက် လိုင်စင်ကိုပင် အသုံးပြု၍ ဖြန့်ဝေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤခွင့်ပြုချက်လိုင်စင်အကြောင်း ပိုမိုသိရှိလိုပါက Creative Commons website <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>> တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ISBN : 978-91-7671-510-9 (PDF)
DOI : <<https://doi.org/10.31752/idea.2021.114>>

ဆက်သွယ်ရန်

International IDEA
စတုန်းစံဘောဂ်
SE - ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - + ၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝက်ဆိုဒ် - <http://www.idea.int>

Committee Representing Pyidaungsu Hluttaw, Federal Democracy Charter Part 1: Declaration of Federal Democracy Union 2021, <<https://crphmyanmar.org/federal-democracy-charter/>> , accessed 3 August 2021

Forster, R., *Interim Governance Arrangements in Post-Conflict and Fragile Settings* (Stockholm: International IDEA, 2020), <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.48>>

Global New Light of Myanmar, 'One-month performance of the State Administration Council', 13 March 2021, <<https://www.gnlm.com.mm/one-month-performance-of-the-stateadministration-council/>> , accessed 4 August 2021

Libya, Constitutional Declaration, 7 February 2011, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/728>> , accessed 3 August 2021

—, Libyan Political Agreement (Sukhairat Agreement), 17 December 2015, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/1370>> , accessed 3 August 2021

—, Point 1, Consultation Meeting for the Libyan Political Dialogue (Hammamet Agreement), 24 January 2017, <<https://www.peaceagreements.org/view/2011/>>, accessed 3 August 2021

Salmon, J., *Moving from Conflict: The Role of International Actors in Transition Management* (Edinburgh: Political Settlement Research Programme, University of Edinburgh, 2020)

Somalia, Djibouti Agreement, 9 June 2008, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/825>> , accessed 3 August 2021

Sudan, Political agreement on establishing the structures and institutions of the transitional period between the Transitional Military Council and the Declaration of Freedom and Change Forces, 17 July 2019, <<http://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/2243>>, accessed 3 August 2021

—, Sudan Peace Agreement (or Juba Agreement), 3 October 2020, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/2325>>, accessed 3 August 2021

Warbrick, C., 'British policy and the National Transitional Council of Libya', *International & Comparative Legal Quarterly*, 61/1 (2012), pp. 247–64, <<https://doi.org/10.1017/S0020589311000649>>

ဤစာတမ်းအား ဘာသာပြန်ထုတ်ဝေခြင်းကို နော်ဝေနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ လူဇင်ဘာ့ခ်အစိုးရ၊ ဖင်လန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဆွီဒင်အစိုးရတို့မှပံ့ပိုးကူညီသည်။

